

2022_Anul AGÂRBICEANU (XXXV): mai mare rușinea, zise bunica, să nu mulțumești? - Și n-am văzut nici o icoană pe pereți!
- ... nu înțelegeam nimic! - multe mai vrei să știi și tu?

Mai mare rușinea, ..., să nu mulțumești! Ulița sașilor

Și n-am văzut nici o icoană pe pereți!

În gândul meu nu înțelegeam nimic!

Anul Agârbiceanu Anul tinerilor oțelii!

Din drumul acela pe ulița sașilor am rămas cu multe nedumeriri în suflet!

sec. XV

biserica fortificată Cenade

2022 pe urmele lui Ion Agârbiceanu 2022

șagunism - tribunism

Povestirea lui Ion Agârbiceanu „Ulița sașilor”, a apărut în Tribuna (Cluj, 1957); continuăm reproducerea: «Cînd l-am văzut pe cel dintîi, m-am uitat mirat la cioarecii lui negri, cu cămașa în ei, la cizmele lui, și la picioarele lungi ca de cocostîrc, cum făcea pași largi pe lîngă car. Aici, în întîiul drum cu bunica pe ulița sașilor, înainte de a intra în casa la care veniam, am văzut întîiul copil de sas, cam de vîrsta mea. Trecea drumul de la o casă la alta. Era îmbrăcat în pantalonași negri, încălțat în cizme, îmbrăcat cu un mînecar negru. Îmi pare un puișor de bivol, și nu știu pentru ce mi-a fost tare milă de el. În casă m-am simțit mai bine după ce am văzut pe frîua care venia pe la noi. Bunica începu să vorbească cu ea repede-repede, și eu n-am mai ascultat ce-și spun, ci priveam prin cameră. Era așa de altfel pe dinlăuntru decît casa noastră, și întristarea începu să mă copleșească. Abia așteptam să isprăvească bunica să plecăm. Mă simțeam străin și pustiu aici. Jupîneasa îmi dădu două nuci și un măr, dar nu mi-a făcut nici o plăcere: -Da, ce-i măi Vasilică? Ai amuțit? Nu mai știi să mulțumești? Ieșii înaintea ei în curte, apoi în uliță și răsufliai ușurat. -**Mai mare rușinea, zise bunica, să nu mulțumești! Ce vor crede sașii de noi romîni?**

- Bunică, așa miroase a pui mort, mă grăbii eu să răspund. -Unde măi michiduță? se ciudi bunica. - În casă la săsoaică! -Măi, că gingaș nas ți-a dat mamă-ta! -**Și n-am văzut nici o icoană pe pereți, numai blide și cănuțe.** -Multe mai vezi și tu! Păi sașii nu au icoane, măi Vasilică, nu se închină la icoane.

- N-au nici în biserică? Bunica se gîndi un răstimp. -N-am fost niciodată în biserica lor, dar cred că n-au.
- Nici cruce? -Păi, ai văzut tu cruce pe turnul lor? -Nu, este un cocoș! -Ei, vezi! -Bunică, de ce au pus un cocoș în vârful turnului? Bunica se uită la mine oțărîtă. Tăcu un răstimp. **-Multe mai vrei să știi și tu!**
De ce-au pus cocoșul în vârful turnului? Nu i-am întrebat. Întreabă și tu pe-un sas, nu pe mine. În gîndul meu căutam răspuns.

Știam că la cocoși le place să stea pe vârful gunoiului, pe strașina gardului, tot pe locurile cele mai înalte și să cucurige de-acolo. Poate l-au pus să cucurige dimineața de acolo, să trezească tot satul. -L-ai auzit cucurigînd, bunică? -Pe cine? -Pe cocoșul din vârful turnului. -Doamne, prost mai ești, măi Vasilică, oftă bunica. Doar nu-i cocoș viu ci unul de tinichea.

Din traista bunicii pătrundea miros tare de ceapă. Era plină traista și bunica o sălta din cînd în cînd pe umăr.

-Ți-a dat multă ceapă, bunică? -Mi-a dat destulă, tu nu vezi? Acasă vei veni cu mine în grădină să o punem în straturi.

Sînt săpate și greblate de ieri. Soarele se ridicase și vremea începu să se încălzească. Ici și colo ieșeau pe porțile mari pluguri pe cobile, trase de cîte doi boi, dar mai de multe ori de patru. -Văleo, ce boi mari, bunico! -Așa au sașii, vite bune! Bunica le dădea binețe. -Să fii sănătoasă, răspundea sasul. Ai mai vint pe la noi? -Uite că vorbesc ca noi, bunică!

- Într-un sat românesc cum să nu știe romînește? -Da' săsește cum vorbesc? -Săsește! -Și cum zic?

- Păi, io nu știu săsește, măi Vasilică! Numai asta ar mai trebui, să învățăm și noi săsește!

În gîndul meu nu înțelegeam nimic. Ceea ce simțeam de cînd am intrat mai întîi cu bunica în ulița sașilor era că am pătruns într-un sat străin, într-o lume străină. Casele vechi de piatră, cu o spoială gălbuie întinsă de ploi, îmbulzite una într-alta, cu obloanele trase la fereștile de către stradă, îmi păreau foarte supărate și chiar nenorocite. Ulița pustie și acum după ce se încălzise; nu ieșeau copiii la joacă. Plugurile rare care treceau nu sîrneau nici o larmă. Sașii nu pocneau din biciul ce-l purtau pe umăr, cum pocnesc pogănicii noștri. Nici nu am văzut pe lîngă plugurile lor pogănici. Am și întrebat-o pe bunica:

- Sașii nu duc pogănici la plug? -Nu, că n-au lipsă de ei. Sașii au boi bătrîni cari știu să țină brazda și fără pogănici. Nu pun la plug junci și juninci neînvățate cum facem noi și ne iasă brazda strîmbă ... Cînd, după o cotitură și după ce am trecut un podeț, am intrat în ulițele satului mi s-a luminat deodată. Părea că pe toate le cunosc, și într-adevăr toate semănau cu ulița noastră. Cînd am intrat în curte mi s-a părut că viu din mari depărtări. Am oftat din adînc!

- Te-ai ostenit, măi Vasilică? Mă întreabă bunica ... Ți-am spus să nu vii mînz după mine. -Nu-s ostenit bunică!

Adevărul e că nu știam dac-am suspinat de ostenit sau de părere bună că am ajuns acasă ...

Din drumul acela pe ulița sașilor am rămas cu multe nedumeriri în suflet. De ce nu erau Paștile sașilor odată cu ale noastre? De ce nu aveau icoane și cruce în casă? De ce aveau un cocoș în vârful turnului în loc de cruce?

Ce era înlăuntrul zidului acela înalt și rotund care mirosea a mucezeală? Cine să mă lămurească dacă nu bădița Culiță?

Într-o seară cînd eram cu el în șură unde făcea mestecături din fîn și paie pentru vite, am început să-l întreb.

- Paștile lor? Le țin cînd vor ei, că au fost învățați să facă toate după placul lor, ca niște jupîni cum se țin și azi, adică stăpîni cum au fost odată, deși azi mulți dintre ei au ajuns săraci și bulendroși. Ei nici nu ascultă de biserică, așa cum ascultăm noi, nici nu sînt creștini adevărați, pentru că nu-și fac cruce și nu se închină la icoane. Am intrat odată în biserica lor: e gol pușcă peste tot; ca aici în șură la noi; au numai lavite de lemne pe care șed în vremea slujbei. -Dacă nu-s creștini, ce sînt ei?

- Sași, ce să fie? Nu m-a putut lămuri nici Culiță. Fără nici o încredere l-am mai întrebat: -De ce au pus în vârful turnului un cocoș? -Au trebuit să pună și ei ceva dacă nu se închină la cruce! -Păi, se închină la cocoș? Culiță începu să rîdă.

- Nu știu, măi Vasilică, dar cred că nu se închină! -Dar înlăuntrul zidului celui mare și rotund, ce este?

- Aici pot să te lămuresc. În zidul acela fiecare sas are o cămăruță și își ține acolo slăninile. Ei nu le afumă ca noi, ci le pun acolo să rîncezească. Toți lucrătorii lor nu mănîncă decît slănină rîncezită și plină de strepezi. Mi se făcu greață.

- De ce nu afumă slănina? -Așa le place lor, apoi e mai spornică la mîncare, și sașii sînt oameni sgîrciți și cruțători, măi Vasilică. Sînt oameni harnici și lucrează bine pămîntul. -Da' de ce-i zic oamenii la zidul acela „coșteiu sașilor”?

- Nu știu, măi Vasilică, dar așa a rămas vorba din bătrîni că mai de mult cînd năvăleau păgînii și tătarii, sașii se adunau înlăuntrul zidului aceleuia să-și mîntuie viața, grîul și slăninile. Era un fel de loc întărit, un fel de cetate, ce știu eu!

Numai după ce am ajuns la liceu au început să mi se lumineze nelămuririle din copilărie, cînd am fost mai întîi pe ulița sașilor. De la Culiță nu-mi mai amintesc să mai fi auzit ceva în legătură cu sașii decît o strigătură săsească pe care o spunea de multe ori: „**Place-mi jocul hel săsesc/ D-ai mai bun hel romînesc/ Că nu taci ca bou-n șură/ Ci mai troscotești din gură**”.

Și cînd se porneau din bun senin vînturi mari și furtună, îl auzeam spunînd: -Iar s-a spînzurat un sas! ... Vărul mei Ilarie abia m-a aflat după zid, șezînd la umbra lui pe o piatră. Nu-mi dădeam seama, - luat – de amintiri, - de cînd ședeam acolo.

- Te caut peste tot locul, bădiță Vasilie. Credeam că te-ai săturat să mai aștepți și ai pornit spre casă. Așa zicea și jupîn Mihel, supărat rău că nu ai voit să intri în casa lui: „**No ie, che el s-o săturat și o plecat**”».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-anul-agarbiceanu-xxxv-mai-mare-rusinea-zise-bunica-sa-nu-multumesti-si-n-am-vazut-nici-o-icoana-pe-pereti--nu-intelegem-nimic-multe-mai-vrei-sa-stii-si-tu-166015.html>

În: *Tribuna*, 28 august 2022